

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

1.

Чужі історії іноді вриваються в наше життя, як непрохані гості в двері. Дзвонять, дзвонять, торгають замком, гупають ногами, добиваються, щоб впустили. Відкриєш, а там нема нікого. Порожньо. Чого було вриватись? Натомість вже десь позаду, у квартирі, дзвінки. Ніна ошелешено роззирнулась і прислухалася. Що ж це її повело до дверей? Таки дзвонило, внизу біля підлоги, у шафі для взуття. Вона раптом згадала, що давним-давно запхала туди стаціонарний телефон, як непотрібний пережиток минулого. Він роками мовчав, не обзивався. А це обзивався, наче з переляку. Зігнулась і дістала слухавку.

— Слу... Слухаю вас!

— Доброго дня! — почувся незнайомий чоловічий голос. — Я розмовляю із Сутужною Ніною Георгіївною?

— Може, й з нею, — невизначено відповіла Ніна. — А ви хто будете?

— Дозвольте представитись, — чоловік полагіднів. — Нотаріус Борисовський Станіслав Августинович. Я маю до вас невідкладну справу. На вас відкрито спадщину... Чекаю завтра, о дев'ятій годині ранку, в нотаріальній конторі за адресою Робіндраната Тагора, сім.

— Хто там? — визирнув з ванни Ляоня.

— Я нічого не зрозуміла, — розглядала слухавку дівчина. — Повідомили про якусь спадщину...

— О!.. Це те, що нам треба! — вигукнув і проковтнув білу піну. — Може, дядько Сем десь окачурився?.. Підемо обов'язково!

Льоня завжди готовий на подвиги. Йому тільки свисни — не здоженеш. Тільки от хіба вони знали, що з цим дзвінком до них увірветься чужа біда?..

2.

Нотаріус розрізав канцелярськими ножицями жовтий конверт.

— Absens heres non erit, — сказав пророчу фразу Леонід, якою, як виявилось, розпочалася ця дивна історія й завершилася.

— Відсутній не буде спадкоємцем, — дістав зсердини гербовий папір і з розумінням посміхнувся Станіслав Борисовський, зтягнутий у сірий костюм з жилеткою.

Він також любив латину. На його висхлому, наче від посухи, аскетичному обличчі промайнула задоволена посмішка. Ніні захотілося дряпнути по тому задубілому до чужих переживань виду й поглянути, чи виступить кров. Чи її давно там нема. «Черв'як паперовий», — подумала неприязно. Чим Борисовський їй не вгодив, Ніна точно сказати не могла, бо розшукав її, загублену за семи гуркітливими вулицями, покликав, аби виконати свій професійний обов'язок. Запропонував каву, чай, водичку, а для Льоні хлюпнув у скляночку віскі. Все, як у кращих конторах Лондона й Парижа. Святкуй та радуйся нежданому спадку. Але їй вся ця процедура не сподобалася. Вона дратувалася від кожного поруху

надутого й педантичного нотаріуса, ніби він і тільки він був винен, що якась Сухомлин Марфа Єфремівна заповіла їй будинок та сорок соток саду й городу в самому центрі містечка Грушка, де доживали віку її немолоді батьки. Коли вона почула від Борисовського цю новину, першим ділом подзвонила татові, щоб роз'яснив, що це за сюрприз звалився на її голову.

— Заповіт?.. Який заповіт?.. — бурмотів занепокоєно батько, прикидаючи, хто з їхньої родини розщедрився.

— Так!.. Заповіт!.. — рішуче підтвердила Ніна, затуляючи телефон від Борисовського та Льоні, які зговірливо дзенькали скляночками, адже віскі їм обом подобалось. — Сухомлин Марфа мені записала... Хто така Сухомлин?..

— Якби я знав!.. — зітхав здалеку. — Не пам'ятаю такої!..

— А спитай маму, — наказала Ніна. — Бо не знаю, що робити.

Тато забубонів. Батьки про щось там перегукувалися. Може, мама поралась на кухні та й не прислухалася до розмови. Але ось вже й вона відібрала мобільний та дзвінко вигукнула:

— Що ти там у Києві витворяєш?.. Який спадок? Нема у нас нікого, щоб спадок заповідав... Як ти кажеш, ту жінку звати?

— Сухомлин Марфа Єфремівна. Вона померла... Шість місяців тому. Хто має знати, як не ви?..

— Сухомлин... Сухомлин... Марфа... Тьху! І ще раз — тьху!.. Не знаю такої... Не пригадую, — розгублено промовила. — Нема у нас в роду Сухомлинів... Це якась помилка. Скажи там, щоб добре прочитали папери!

Церемоніал тривав. Борисовський, жуучи сухі губи, наче висмоктував з них залишки хмільного напою, підтвердив, що ніяка це не помилка, а таки правда. Заповіт

власноруч підписала ще за рік до смерті стара жінка, яка ось тут, у цьому кабінеті, у цьому фотелі, сиділа власною персоною з документами. Від неї пахло сушеними сливами. Станіслав Августинович тоді ще здивувався. Де Грушка, а де Київ, навіщо було їхати у таку далечінь?.. Літня пані сказала, що місцевим не вірять, а її спадкоємниця проживає в столиці, от тільки вона не знає точної адреси. Помре — нотаріусу в Київ зразу прилетить вісточка з грушківського РАГСу, так вона домовилася з тамтешніми працівниками. Й приплатила їм для скріплення усної угоди. А в Грушці на беззахисну дівчинку можуть наскочити інші спадкоємці й відібрати відписане. До Києва ж далеко. Нехай вже Борисовський постарається...

«Можна подумати, що то якесь таке багатство, за яке вбивають, — прикро подумала Ніна. — Стара хата й старий сад...»

Вона не могла пригадати, де у Грушці знаходиться вулиця Крута, який той дім несподіваної дарительки Сухомлин, хоч виросла там і об'їздила на велосипеді та оббігала всі закутки. Містечко ж невелике, якщо стати нагорі, біля вокзалу, можна оком окинути на всі боки. Навіть багатоповерхових висоток нема, щоб заважали побачити край. Село, яке випадково назвали містом... «Звалилась морока на мою голову», — зітхнула й погодилася, щоби Борисовський виконував свою церемонію.

Пахло осінню. Ніна цей запах пам'ятає ще з Грушки, коли дівочі мрії кликали в дорогу. Як тільки тонкі дими обвіють її лице, залоскочуть груди, як тільки у повітрі забринять невагомі, ледь видимі срібні волоски сивої жінки-нечупари, яка чесалась грубим гребенем у дворах і задвірках та й понавішувала скрізь своє волоття, як тільки в душі тенькне злякана думка, що ось вже й літо пролетіло, а вона й кліпнути не встигла, нічого

не змінила у своєму житті, дівчина впадає в меланхолію. Давно пора кардинально вирішувати, як жити далі. Льоні те все байдуже. Йому весело, бо він оптиміст. Ха-ха, хі-хі... У песиміста давно не було сексу, а в оптиміста був, але давно. Хо-хо, Хе-хе... Все буде о'кей, пані Сутужна, тільки не робіть своє личко сутужним. Це він так знущався з її прізвища, справді прісного й нудного. З таким прізвищем хоч на місяць завивай, ніякої тобі кар'єри і просвітку. Як тільки хрусне з каштана й плавно спікірує під ноги жовтий лист, а на жерстяних дахах забіліє іній, у Ніни завжди виникає бажання все зламати й поміняти, хоч що саме ламати й міняти — не добре толку. З першим осіннім холодком здригнеться й починає жити заново. Принаймні, у думках. Їй не подобалося плавання без мети, без керма і вітрил. Змішались вони з київським квапливим натовпом й біжать підтюпцем. Сьорбають на ходу каву у паперових стаканчиках, розхлюпують, смак утрачають. Тихо шиплять, коли хтось на мозоль наступає. І зовсім не зауважують, що топчуться по чужих пальцях. Нема часу спинитися й подумати. Куди й навіщо летять, скільки це триватиме?..

Квартири нема, живуть у комірному. Роботи толкової теж нема, перебиваються заробітками від випадку до випадку. Ніна закінчила філологічний, рідна мова й література, знайшла, за що зачепитись. Хто ту рідну мову вивчає й шанує?.. А про літературу й поготів гомоніти!.. Читають нині тільки прайси і меню. Ну, може, ще розклад руху літаків ув Анталію...

Ніна прилаштувалася в інституті підвищення кваліфікації вчителів, роз'яснює їм нове значення давно забутих слів: «світлина», «летовище» та «копаний м'яч». І чому слово «бурак» треба писати через «я», а «трапкою» стіл витирати не можна, бо й слова такого нема... Ще трохи підзаробляє репетиторством. Добре,

що тепер вузи вимагають обов'язкового екзамену з державної мови...

Льоня — інженерно-технічний працівник, ІТП, яких наче ніде не вистачає, але яких не цінують. Влаштувався майстром на судноремонтний, а оскільки ІТП платять копійки, то вечорами стає до токарного верстата й стругає стружку, аж на зубах скрипить. Токарям платять добре, бо токарів таки нема. А вихідними Льоня веде свій відеоблог в інтернеті. Зразу Ніна з нього сміялася, бо задум мав дурний, як усе у нього дурнувате та легковажне. Мовляв, включайтеся й лайте мене, бийте мене, японського болванчика. Та ще й гроші платіть. Це він такий винайшов метод індексації нервових втрат. Кажуть, що людина траводіна, бо п'є воду ковтками, як корова, вівця чи верблюд. А м'ясоїдні звірі воду хлепчуть. Та це нахабна неправда. Є такі двоногі звірі, що хлепчуть дорогий коньячок, чужу кров, схрумають твої кісточки й не скривляться. Цілий день людина крутиться, її скубуть, принижують, ніде не харкни і не гавкни, бо кожне готове тебе зжертви, звільнити з роботи чи взагалі зжити зі світу. Тепер ніхто нікого не цінує. Мужик йде додому, як зачумлений, по дорозі гасить склянку чогось міцного, нерідко підробленого. Зранку знову те саме: жінка, діти, крики на роботі. На душі накипає, як у чайнику, скоро все полетить до чортової мами. А тут якийсь бевзь у мережі закликає: «Ану, полай мене, ану, вріж мені, щоб іскри полетіли!...». Доктор Йорик вислухає й поспівчуває. Доктор Йорик готовий тебе зрозуміти. Тільки заплати йому дещицю. Льоня вміє серйозну міну корчити. Сидить у білій сорочці з волосатими грудьми. Справа від нього череп зі штучним каменем у носовій пазусі. Зліва — токарний інструмент, викручений із задньої бабки верстата 1К62 і потриманий для лиску у гальванічній ванні. Називається центр і дуже чимось

схожий на чоловіче достоїнство. Атрибутика дешева, безкультурна, але спрацьовує. З того боку його лають на всі заставки, а він терпляче сидить, кліпає, охоче киває, грає фізіономією. Якщо абонент випалив усе або заплутався, може філософськи сказати: «Ut ameris ama». Мовляв, щоб бути коханим, люби. Чи ще якусь велемудру ахінею. Завжди прагне з розумним виглядом лягнути щось по-латинськи. І що ви гадаєте? Проходить! На «ура» проходить. Блог доктора Йорика піднімається у рейтингах. З'являється все більше охочих йому плянути у фейс. Людям потрібні бевзі, на яких можна погавкати. За це не шкода й гроші заплатити...

«Пані Сутужна! Може, б ви тее то... як його?.. Поміняли прізвище?» — так запропонував натружену руку й терпляче серце Льоня.

А вона тільки стенала плечима. Що совою об сосну, що сосною об сову... Стати Ніною Чопик. Фу, гидко й бридко, нехай вже буде Сутужна. Бо Сутужні — старовинний рід, хоч і бідний, зір із неба не хапав. Як тільки хто чує, що ти Сутужна, так зразу приглядається, шукає зашиту дірку на сукні...

Щоправда, друга гілка роду, від баби Ліди, Коренчуки, то інша історія. Були колись заможні. Там водились землевласники, цукрозаводчики, потім куркулі, вивезені в Сибір. Баба Ліда давним-давно казала їй, малій, що вона нічого не пам'ятає про свій рід. Тільки згадує, що в них завжди було пахуче туалетне мило. Червоне. Слизьке. З рук утікало. Отак те мило їй запало, як штрих із дитинства. Баба Ліда знала щось більше, але ніколи не розповідала. Весь її рід був замовчуваний, утаємничений, ніби разом із людьми у Сибір вивезли й рештки пам'яті. Жили, були Коренчуки, й нема, пропали. Залишилися тільки невіразні майже столітні спогади про червоне туалетне мило, що випорскувало

з рук. І про хату під бляхою, що стояла там, де зараз у Грушці базар гуде.

Зрештою, не в прізвищах справа. І не в київській штовханині. І не в нудній роботі. І не в осінніх димах...

Ніна застигло дивилась углиб дворика за вікном нотаріуса. Неуважливо розглядала ущелину поміж старими облізлими стінами, які могли бути у Києві, у Харкові чи в Білій Церкві, чіпкий дикий виноград з порожевілим листям, що пнувся з-під водостічної труби до третього поверху, червоно-білий пластмасовий шлагбаум, який піднімався догори, впускаючи та випускаючи машини з цегляної криниці, вивіску, що починалась словом «Мар...», а далі не прочитати, бо виноградне листя закрило букви. Льоня й Борисовський, творячи документи, поміж ділом ковтали зі склянок й перекидалися лінивими словами. А в чому ж тоді справа?.. Що так нервувало Ніну, аж хотілося вискочити, втекти від аскетичного й застібнутого на всі гудзики нотаріуса Борисовського, який неквапно випускав із комп'ютера папери?.. Що непокоїло її, злякану дівчинку, перед якою відкривалася неждана чужа історія?.. Льоня Чопик, який калатав двома грудками льоду у віскі? Та ні, Льоня був свій, знайомий і прочитаний до кожного поруху й позирку, з ним у неї зрослося, склалося.

Непокоїли Ніну папери, що народжувалися під акуратними й холодними пальцями неквапливого нотаріуса. Чогось вони лякали дівчину, страшили, як роковий поворот у житті...

— На, мала, та й радуйся! — вигукнув урочисту фразу задоволений Леонід, тицьнувши їй документи.